

Dit voorjaar waren ze weer op diverse locaties in Noord-Groningen te bewonderen, de prachtige bloemen van paarse morgenster. Als je deze fraaie plant bloeiend wil zien moet je er 's morgens op tijd bij zijn. Net als bij de gele morgenster sluiten de bloemen in de loop van de ochtend.

Een schoonheid in het Groninger zeeleigebied

Tekst en foto's: Albert-Erik de Winter

Wie aan een mooie vegetatie denkt, denkt wellicht niet meteen aan Noord-Groningen. Toch kun je hier in bermen en op dijken ook fraaie soorten aantreffen zoals veldlathyrus, vogelwikke, kleine ratelaar, heelblaadjes, gele en met een beetje geluk ook paarse morgenster. Allebei worden ze boksbaard genoemd, vanwege het opvallende grote vruchtpluis. De wetenschappelijke naam *Tragopogon porrifolius*, is afgeleid van het Griekse *tragos* (bok) en *pogon* (baard), *porrifolius* verwijst naar de lange, smalle bladeren 'als prei'.

Haverwortel

Paarse morgenster komt oorspronkelijk uit het Middellandse zeege-

bied, waar het sinds de oudheid wordt gekweekt vanwege zijn eetbare wortel. Als 'haverwortel' breidde de groente zich langzaam uit naar Midden- en Noord-Europa. Op de kleigrond van Groningen en Zeeland werd haverwortel veel geteeld. Na de 17e eeuw verdrong

Gele morgenster

de beter houdbare schorseneer hem grotendeels als groente. In de volks-geneeskunde bleef de zoete, voedzame wortel echter in hoog aanzien staan. De wortelstokken werden ook wel gedroogd en in tijden van schaarste gebruikt als surrogaatkoffie. Als groente wordt paarse morgenster behalve door liefhebbers, niet meer verbouwd. De soort verwilderde en is tegenwoordig te vinden in hooiland, bermen en dijken op de klei.

Ecologische betekenis

Paarse morgenster wordt vanwege zijn stuifmeel bezocht door diverse insecten. Zelf zag ik de volgende insecten paarse morgenster bezoeken: honingbijen, diverse hommels waaronder aard-, akkerhommel, steen- en weidehommel. Ook zag ik de snorzweefvlieg en terrasjes-

kommazweefvlieg. In mijn tuin, in het Noordgroningse Usquert komen wijngaardslakken voor. Ik zie ze vaak op stengels van de uitgebloeide planten zitten. Of dit is vanwege de schutkleur, of doordat de wijngaardslak betrokken is bij het afbraakproces van de stengel, is mij niet bekend. De zaden van de plant zijn in trek bij groenlingen en putters.

Zeldzame kruising

Naast de paarse morgenster kun je in Noord-Groningen ook de veel algemenere gele morgenster (*Tragopogon pratensis* s. *pratensis*) aantreffen. Op plekken waar beide soorten samen voorkomen ontstaat heel soms ook een spontane kruising tussen paarse morgenster en gele morgenster. Deze kruising, *Tragopodon x mirabilis*, wijkt qua grootte en zalmkleur sterk af van z'n ouders. Op 2 juni 2018 werd deze bijzondere kruising bloeiend ontdekt in een wegberm aan de Aagtsweg tussen Wehe-den Hoorn en Eenrum. Dergelijke kruisingen zijn overigens niet in staat om kiemkrachtig zaad te produceren.

De kruising tussen gele en paarse morgenster

Paarse morgenster in een tuin in Usquert (Gr.)

Een echte Groninger soort

Paarse morgenster is karakteristiek voor het Groninger kleilandschap. Wie in de bloeiperiode (eind mei en begin juni) goed om zich heen kijkt zal merken dat de soort ook redelijk algemeen voorkomt in overhoeken van tuinen in diverse kleine (wierde)dorpen in dit gebied.

Paarse morgenster en de vereniging Wierde & Dijk

Wierde & Dijk is de vereniging voor natuur- en landschapsbeheer in Noord-Groningen. Hierin zetten streekbewoners (agrarische leden en burgers), zich in voor de bescherming van natuur- en landschap in Noord-Groningen.

Eeuwenoude landschapskenmerken als wierden (terpen), dijken, weidse en open polders, kwelders- en oeverwallen bepalen het karakter van dit gebied.

Paarse morgenster is door de provincie Groningen opgenomen

op de lijst van Groninger soorten. Hierop staan soorten die hier relatief veel voorkomen en waarvoor de provincie in haar beleid en beheer verantwoordelijkheid neemt. Onder de leden van Wierde & Dijk zijn diverse grondeigenaren die terreinen bezitten waarin paarse morgenster voorkomt. Het gaat dan om landschapselementen als boerenlandpaden, dijk-elementen, bermen en overhoeken op het boeren-erf. Gericht beheer van deze terreinen levert een bijdrage aan de instandhouding en verdere ontwikkeling van de soort in dit gebied.

Albert-Erik de Winter is bestuurslid van vereniging Wierde en Dijk

Meer:

www.wierde-en-dijk.nl/
www.landschapsbeheergroningen.nl/uitgelicht/paarse-morgenster-een-soort-om-voor-op-te-komen/